

Paweł Pasierbiak

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Wydział Ekonomiczny
Katedra Gospodarki Światowej i Integracji Europejskiej
pawel.pasierbiak@umcs.pl

CHINY A WSCHODNIOAZJATYCKA INTEGRACJA GOSPODARCZA *DE IURE*

Streszczenie: Przedmiotem opracowania jest proces wschodnioazjatyckiego regionalizmu rozpatrywany z perspektywy Chin. Założonym celem jest charakterystyka, analiza i ocena roli Chińskiej Republiki Ludowej w inicjatywach regionalnej integracji gospodarczej *de iure*. Weryfikowana jest teza mówiąca o tym, że Chiny są nie tylko centrum gospodarczym regionu Azji Wschodniej, ale stają się również liderem integracji instytucjonalnej. Główne metody badawcze wykorzystane w opracowaniu to przegląd literatury przedmiotu oraz metoda opisowa.

Słowa kluczowe: Chiny, Azja Wschodnia, regionalna integracja gospodarcza, regionalizacja.

Wprowadzenie

Procesy międzynarodowej integracji gospodarczej są, poza globalizacją, jedną z podstawowych tendencji występujących we współczesnej gospodarce światowej. Zachodzą one praktycznie na wszystkich obszarach geograficznych, a ich motywacje są złożone i różnorodne. Najogólniej rzecz ujmując, integrujące się kraje muszą widzieć szanse na odnośnienie korzyści ze ściślejszych relacji z innymi krajami, w przeciwnym razie w inicjatywach takich nie będą skłonne uczestniczyć. Procesy integracji regionalnej powinny się również wpisywać w strategię realizowaną przez konkretny kraj. Należy podkreślić, iż nie wszystkie kraje są zainteresowane rozwijaniem instytucjonalnego wymiaru współpracy regionalnej i koncentrują się na korzyściach powstających z żywiołowej intensyfikacji powiązań handlowych i kapitałowych.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest proces wschodnioazjatyckiego regionalizmu rozpatrywany z perspektywy jednego z najważniejszych gospodarczo krajów regionu – Chin. Cel badawczy, który postawił sobie autor, stanowi charakterystyka, analiza i ocena roli Chin w inicjatywach integracyjnych podejmowanych w Azji Wschodniej. Główną tezą opracowania jest twierdzenie, iż Chiny są nie tylko centrum gospodarczym regionu Azji Wschodniej, lecz stopniowo stają się również liderem powiązań instytucjonalnych.

Do realizacji celu opracowania autor posłużył się metodą przeglądu literatury przedmiotu oraz metodą opisową. Zakres czasowy opracowania obejmuje lata od ostatniej dekady XX w.

1. Rozwój współczesnych procesów regionalnej integracji gospodarczej

Procesy regionalnej integracji gospodarczej można rozpatrywać w dwóch aspektach, tj. jako podejmowanie inicjatyw na poziomie instytucjonalnym oraz jako spontaniczne, oddolne pogłębianie powiązań gospodarczych między krajami [Pietrzyk, 2009, s. 31]. W pierwszym przypadku to tzw. integracja regionalna *de iure*, określana inaczej mianem **regionalizmu**, z kolei w drugim to integracja regionalna *de facto*, nazywana **regionalizacją**. Ujęcie to jest tożsame z podziałem procesów regionalnej integracji gospodarczej na tzw. komponent instytucjonalno-instrumentalny (*de iure*) oraz komponent realny (*de facto*) [Misala, 2005, s. 434]. Komponent realny (integracja *de facto*) tworzy się przez wzrost współzależności gospodarczej w skali regionalnej wskutek zacieśniania więzi handlowych i finansowych, niekoniecznie powodowanych porozumieniami instytucjonalnymi. Z kolei przejawem komponentu instytucjonalno-instrumentalnego, będącego głównym przedmiotem zainteresowania niniejszego opracowania, jest rosnąca liczba regionalnych porozumień ekonomicznych.

Procesy integracyjne nie są zjawiskiem nowym w gospodarce światowej. Już w XIX w. można było spotkać porozumienia preferencyjne, niemniej ich liczba oraz skala zwiększyły się zdecydowanie w wieku kolejnym. Od zakończenia II wojny światowej zaznaczyły się trzy fale regionalizmu: 1) od powołania układu GATT (1947) do połowy lat 80.; 2) od połowy lat 80. do połowy lat 90. oraz 3) okres od połowy lat 90. do chwili obecnej [WTO, 2011, s. 52-53; Śledziwska, 2012, s. 39-41]. Pierwsze dwie fale regionalizmu były zdominowane przez rozwinięte kraje europejskie (głównie w ramach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej) oraz stosunkowo wolno włączające się do procesów

integracyjnych Stany Zjednoczone. Inicjatywy podejmowane na innych obszarach geograficznych obejmowały m.in. mało intensywne powiązania w Afryce oraz Azji. W tym drugim przypadku przejawem regionalizmu było przede wszystkim utworzenie Stowarzyszenia Krajów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) w 1967 r., a następnie plany powołania strefy wolnego handlu ASEAN (ASEAN Free Trade Area). Warto również wspomnieć o próbie stworzenia porozumienia o wolnym i otwartym obszarze handlu i inwestycji pomiędzy dwunastoma krajami założycielskimi APEC (Asia Pacific Economic Cooperation). Należy jednak podkreślić, iż inicjatywy te były relatywnie słabe, a silnie ekonomicznie kraje azjatyckie, takie jak Japonia, Korea Południowa czy Chiny nie były zainteresowane rozwijaniem bardziej intensywnych powiązań regionalnych. Sytuacja zmieniła się w latach 90., kiedy zaczęto zdawać sobie sprawę ze znaczenia powiązań realizowanych w ramach regionu. W tym czasie właściwie wszystkie kraje zaczęły intensywniej kształtować swoje relacje z sąsiadami.

W trzeciej fali regionalizmu uczestniczyły tradycyjnie kraje europejskie oraz Stany Zjednoczone, ale po raz pierwszy aktywnie włączyły się w te procesy kraje azjatyckie [WTO, 2011, s. 53]. Kraje te, które do tej pory były zwolennikami polityki multilateralnej i niedyskryminacyjnej, nie tylko rozpoczęły intensywne negocjacje bilateralne (m.in. Japonia, Korea Południowa, Singapur, Chiny i Indie), ale również zaczęły zawierać porozumienia szersze (np. pomiędzy AFTA i Japonią oraz AFTA i Chinami). Charakterystyczną cechą trzeciej fali regionalizmu jest dużo szersza sieć uczestników – porozumienia obejmują inicjatywy bilateralne, plulateralne, ale także międzyregionalne. Co więcej, procesy integracyjne zachodzą między krajami o różnym poziomie rozwoju i mogą przyjmować następujące formy: kraj rozwinięty – kraj rozwinięty, kraj rozwinięty – kraj rozwijający się, kraj rozwijający się – kraj rozwijający się. Takie cechy wykazywały również procesy regionalizmu wschodnioazjatyckiego, w tym inicjatywy podejmowane przez Chińską Republikę Ludową.

2. Procesy integracyjne w Azji Wschodniej

Procesy regionalnej integracji gospodarczej na kontynencie azjatyckim wykazują pewne charakterystyczne cechy¹. W odróżnieniu m.in. od Europy na kontynencie azjatyckim rozwija się przede wszystkim oddolna integracja rynkowa

---

¹ Przedmiotem zainteresowania niniejszego opracowania jest Azja Wschodnia, która obejmuje Azję Południowo-Wschodnią (kraje wchodzące w skład ASEAN: Brunei Darussalam, Filipiny, Indonezję, Kambodżę, Laos, Malezję, Myanmar, Singapur, Tajlandię i Wietnam) oraz Azję Północno-Wschodnią (Chiny, Japonię oraz Koreę Południową bez Korei Północnej).

(integracja *de facto*), a w mniejszym stopniu występują zjawiska określane mianem regionalizmu (integracja *de iure*). Trzeba jednak podkreślić, iż regionalizm azjatycki powoli zaczyna się rodzić, a jego podstawą jest regionalizacja gospodarcza, czyli działanie samych przedsiębiorstw oraz korporacji transnarodowych, a w mniejszym stopniu aktywna rola państw [Klecha-Tylec, 2009, s. 247].

Wbrew silnemu zróżnicowaniu politycznemu, społecznemu, gospodarczemu czy społeczno-religijnemu wschodnioazjatycka współzależność gospodarcza rośnie – intensyfikuje się handel regionalny, zwiększają się przepływy kapitału między krajami regionu, rosną powiązania finansowe i produkcyjne. Korzyści, które w wyniku tych procesów powstają, skłaniają zainteresowane kraje do pogłębiania współpracy. Zaczynają one sobie zdawać sprawę, że wspólne działanie zwiększa szanse na odnoszenie większych niż w przypadku działania indywidualnego korzyści.

Regionalizacja ekonomiczna w Azji warunkowana była wieloma czynnikami. Według Z. Yunlinga trzy z nich były najważniejsze [Yunling, 2010, s. 2]: 1) przepływy kapitału początkowo z krajów bardziej rozwiniętych do krajów o niższym poziomie rozwoju, a obecnie także przepływy z krajów rozwijających się do krajów rozwiniętych; 2) polityka otwartości handlowej i inwestycyjnej, co zmniejszyło koszty transakcyjne i ułatwiło integrację rynkową w regionie; 3) rozwój gospodarczy Chin – kraju, który dzięki wielkości i potencjałowi rynku stał się nowym czynnikiem regionalnego wzrostu gospodarczego, wpływając jednocześnie na charakter integracji ekonomicznej. Chiny stały się ważną regionalną lokalizacją dla napływających inwestycji, ważnym producentem i eksporterem towarów oraz coraz ważniejszym importerem.

Rozwój regionalizacji ekonomicznej *de facto* to ważna, ale tylko jedna z kilku najważniejszych sił napędzających regionalizm wschodnioazjatycki *de iure*. Kraje zaczęły sobie uświadamiać i wykazywać chęć posiadania efektywnego mechanizmu współpracy w celu promowania regionalizacji rynkowej. Ponadto procesy regionalizmu wschodnioazjatyckiego były reakcją obronną wobec presji zewnętrznej (intensywnie rozwijający się regionalizm w Europie i w mniejszym stopniu w Ameryce Północnej), ale także wynikały z wewnątrzregionalnej konkurencji – gospodarki azjatyckie rywalizują o bezpośrednie inwestycje zagraniczne oraz o rynki eksportowe [Munakata, 2004, s. 3].

W analizowanym okresie regionalizm azjatycki przeszedł przez kilka etapów rozwoju, z których każdy wykazywał pewne szczególne cechy [Munakata, 2004, s. 16 i nast.; Klecha-Tylec, 2012, s. 385-391]. W pierwszym okresie tzw. regionalizmu defensywnego (1985-1992) występowało wiele konkurencyjnych inicjatyw. Podejmowano rozmowy w ramach ASEAN (m.in. ASEAN Free Trade

Area), rozmowy bilateralne oraz szersze rozmowy dotyczące stworzenia bloku ekonomicznego. W tym czasie głównym motywem, którym kierowały się kraje azjatyckie w procesie kształtowania regionalizmu, była reakcja na podobny, ale zdecydowanie szybciej postępujący proces w Europie Zachodniej oraz Ameryce Północnej. W drugim etapie rozwoju regionalizmu wschodnioazjatyckiego dominował APEC (1993-1997). Wraz z akcesją do tej inicjatywy Chin, Tajwanu i Hongkongu (1991) znaczenie APEC znacznie wzrosło. Jednocześnie Stany Zjednoczone, które były zainteresowane szerszym dostępem do rynków azjatyckich, starały się wykorzystać do tego właśnie APEC. Ten etap rozwoju regionalizmu wschodnioazjatyckiego trwał do wybuchu kryzysu w 1997 r. Kryzys azjatycki stanowi ważną cezurę czasową, bowiem wielu badaczy uważa, że właśnie on oraz reakcja na niego (m.in. Stanów Zjednoczonych, Międzynarodowego Funduszu Walutowego) wzbudziły niezauważalną dotychczas w szerszej skali potrzebę rozwoju integracji wewnątrzazjatyckiej [Plummer, 2006, s. 4]. Po raz pierwszy zaczęto myśleć o procesach integracji w Azji bez odniesień do partnerów zewnętrznych (m.in. USA). Kryzys uświadomił krajom azjatyckim ich współzależność ekonomiczną. Jednocześnie negatywna ocena podejmowanych w czasie kryzysu działań przez Stany Zjednoczone oraz Międzynarodowy Fundusz Walutowy skłoniła dotychczas wstrzemięźliwe kraje do bardziej aktywnego włączenia się w procesy regionalizmu. Przykładem było zgłoszenie przez Japonię propozycji stworzenia Azjatyckiego Funduszu Walutowego, który pozwoliłby zwiększyć płynność środków finansowych, zapobiegając tym samym szybkiemu rozprzestrzenianiu się kryzysu [Pempel, 2008, s. 5]. Sama inicjatywa, m.in. ze względu na nieprzychylną postawę Chin, nie została zrealizowana w zaproponowanej formie, jednak kraje azjatyckie zaczynały myśleć o Azji jako o regionie, który może samodzielnie kształtować wewnętrzne relacje. Tym samym skutkiem kryzysu był wzrost tendencji do regionalizmu państw Azji [Klecha-Tylec, 2012, s. 390]. Kolejnym etapem regionalizmu wschodnioazjatyckiego, który można wyodrębnić, jest okres rosnącego zainteresowania Chin współpracą regionalną oraz przyspieszenie integracji wewnątrz Azji Wschodniej, głównie w formie porozumień o wolnym handlu. Tendencje takie uwidoczniły się na przełomie XX i XXI w. i trwają do chwili obecnej.

3. Aktywność Chin w kształtowaniu regionalizmu wschodnioazjatyckiego

W kontekście nakreślonej powyżej ewolucji regionalizmu w Azji Wschodniej warto prześledzić zmieniającą się rolę Chin w kształtowaniu tego procesu. Początkowo znaczenie ChRL było niewielkie, ponieważ kraj ten świadomie nie

angażował się w procesy integracyjne. W latach 60. i 70. XX w. Chiny były wręcz wrogo nastawione do wszelkich inicjatyw integracyjnych, które ówczesnie, reprezentowane głównie przez ASEAN, traktowane były jako duże zagrożenie zewnętrzne [Xieotong, Xiaoyue, 2014]. Zmiana uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych spowodowała jednak, że Chiny przyjęły inną postawę – kraj ten zaczął prowadzić bardziej aktywną i zręczną politykę w tym zakresie. Polityka ta sprawiła, że od początku lat 90. XX w., a w szczególności od kryzysu azjatyckiego (1997-1998), Chiny wzmacniały swoją pozycję i stopniowo stawały się liderem procesów rozwojowych wschodnioazjatyckiego regionalizmu.

Początkowo działania Chin w zakresie regionalizmu obejmowały przede wszystkim współpracę bilateralną poprzez negocjowanie i zawieranie regionalnych umów gospodarczych. W mniejszym stopniu i w dalszej kolejności Chiny zaczęły stopniowe włączanie się lub samodzielne kreowanie porozumień wielostronnych.

Pierwsze działania w kierunku integracji Chin z krajami regionu nastąpiły na początku lat 90. XX w. W listopadzie 1991 r. Chiny oraz Hongkong i Tajwan przystąpiły do APEC, co było przełomowym krokiem w kierunku rozwoju chińskiego regionalizmu – stanowiło bowiem pierwszą inicjatywę regionalną, w której uczestniczyły Chiny. W kolejnych latach podejmowano szereg różnego rodzaju działań, takich jak normalizacja stosunków z Koreą Południową (1992), ale dopiero w latach 1997-1998 Chiny zdecydowanie uaktywniły się w kreowaniu regionalizmu azjatyckiego. Lata te były okresem azjatyckiego kryzysu finansowego, a Chiny swoją wyważoną postawą w czasie kryzysu zyskały opinię odpowiedzialnej gospodarki regionalnej [Allarie, 2014, s. 54]. Podstawą takiej oceny była m.in. decyzja o niedewaluowaniu chińskiego juana wobec trudności gospodarczych w warunkach rozwijającego się kryzysu (1998).

W 1997 r. nastąpił także zdecydowany wzrost zaangażowania Chin w procesy regionalizmu wschodnioazjatyckiego. Kraj ten podpisał porozumienie o dobrym sąsiedztwie z ASEAN, co dało podstawy do ściślejszej integracji między partnerami. Efektem było dążenie do zawarcia porozumienia gospodarczego dotyczącego wymiany handlowej. W 2002 r. rozpoczęły się negocjacje, a ich finalizacja nastąpiła w 2010 r., kiedy umowa o strefie wolnego handlu weszła w życie. Negocjując warunki umowy, Chiny wykazały się zręcznością w prowadzonej polityce. Zaproponowały bowiem m.in. głęboką liberalizację w obszarze artykułów rolnych (tzw. *early harvest*), tak ważnych w strukturze eksportu krajów ASEAN [Yunling, 2010, s. 70]. Zyskały tym samym przewagę nad Japonią i innymi krajami rozwiniętymi, które ze względu na silne lobby rolnicze nie mogły pozwolić sobie na daleko idącą liberalizację w obszarze rolnictwa. Potwierdziły tym samym swoją ważną rolę w kształtowaniu regionalizmu wschodnioazjatyckiego.

Od 1997 r. Chiny zaczęły aktywnie uczestniczyć w spotkaniach na forum ASEAN+3, stając się wraz z Japonią i Koreą Południową głównym źródłem środków finansowych w ramach inicjatyw podejmowanych w sferze finansowej [Klecha-Tylec, 2012, s. 390]. Na podkreślenie zasługuje tutaj współpraca w ramach tzw. inicjatywy Chiang Mai (Chiang Mai Initiative), stanowiącej bazę dla bilateralnych porozumień walutowych między krajami ASEAN+3. Pełniąc aktywną rolę w tej inicjatywie, Chiny potwierdziły swoją silną pozycję gospodarczą w regionie. Brały na siebie odpowiedzialność również w sferze finansowej.

Coraz bardziej aktywna postawa Chin wobec regionalizmu wschodnioazjatyckiego przejawiała się w zaproponowaniu w 2001 r. powołania Szanghajskej Organizacji Współpracy (Shanghai Cooperation Organization). To pierwsza inicjatywa, której samodzielnym autorem były Chiny. W 2005 r. rozpoczęły się spotkania w ramach Szczytu Azji Wschodniej (East Asia Summit), stanowiące nowy rodzaj multilateralnej współpracy regionalnej, która umożliwiała kooperację na wysokim szczeblu i stanowiła jednocześnie forum współpracy między rozwiniętymi i rozwijającymi się krajami azjatyckimi. W 2012 r. uczyniono kolejny krok w kierunku regionalnej współpracy wielostronnej, rozpoczynając negocjacje dotyczące regionalnego porozumienia o pogłębionej współpracy ekonomicznej (Regional Comprehensive Economic Partnership – RCEP). Pomimo tego, iż jest to inicjatywa szersza, obejmująca takie kraje, jak Australia czy Nowa Zelandia, wydaje się, że właśnie w tym kierunku obecnie zmierzają Chiny. Kraj ten nie chce ograniczać się tylko i wyłącznie do regionu Azji, ale w swojej polityce regionalizmu stara się także współpracować nawet z odległymi geograficznie krajami. Wyraźnie odzwierciedla się to w polityce Chin wobec regionalnych porozumień handlowych.

Chiny, podobnie jak wiele innych krajów, realizują strategię negocjowania regionalnych porozumień handlowych z wieloma partnerami. Ten początkowo stosunkowo powolny proces w XXI w. przekształcił się w zasadniczą tendencję występującą w chińskiej zagranicznej polityce ekonomicznej [Skulska, 2011, s. 39]. W tabeli 1 zaprezentowano informacje chińskiego Ministerstwa Handlu dotyczące obowiązujących, negocjowanych oraz rozpatrywanych (*feasibility studies*) regionalnych porozumień, w których jedną ze stron są Chiny.

Tabela 1. Regionalne porozumienia handlowe (RTA) Chin

	Porozumienie	Stan realizacji porozumienia	Rozpoczęcie negocjacji
1	2	3	4
1.	Chiny – ASEAN	Obowiązuje	2002
2.	Chiny – Pakistan	Obowiązuje	2006
3.	Chiny – Chile	Obowiązuje	2005
4.	Chiny – Nowa Zelandia	Obowiązuje	2008

cd. tabeli 1

1	2	3	4
5.	Chiny – Singapur	Obowiązuje	2008
6.	Chiny – Peru	Obowiązuje	2009
7.	Chiny – Hongkong (porozumienie o partnerstwie i współpracy ekonomicznej)	Obowiązuje	2004
8.	Chiny – Makau (porozumienie o partnerstwie i współpracy ekonomicznej)	Obowiązuje	2003
9.	Chiny – Kostaryka	Obowiązuje	2010
10.	Chiny – Islandia	Obowiązuje	2007
11.	Chiny – Szwajcaria	Obowiązuje	2011
12.	Chiny – Korea Południowa	Obowiązuje	2012
13.	Chiny – Australia	Obowiązuje	2005
14.	Chiny – Rada Współpracy Zatoki Perskiej	Negocjowane	2004
15.	Chiny – Norwegia	Negocjowane	2008
16.	Chiny – Japonia – Korea Południowa	Negocjowane	2013
17.	Regionalne Partnerstwo Gospodarcze (RCEP)	Negocjowane	2012
18.	Chiny – ASEAN (aktualizacja porozumienia)	Negocjowane	-
19.	Chiny – Sri Lanka	Negocjowane	2014
20.	Chiny – Malediwy	Negocjowane	2015
21.	Chiny – Indie	Rozpatrywane	2003
22.	Chiny – Kolumbia	Rozpatrywane	2015
23.	Chiny – Gruzja	Rozpatrywane	2015
24.	Chiny – Mołdowa	Rozpatrywane	2015

Źródło: [www 2].

Według danych ministerstwa Chiny aktualnie posiadają 14 podpisanych i wdrażanych porozumień, a kolejnych 10 jest albo negocjowanych, albo rozpatrywanych jako możliwe do rozpoczęcia negocjacji. Te regionalne porozumienia handlowe traktowane są jako uzupełniające w stosunku do rozwiązań multilateralnych (m.in. członkostwo w WTO), ale zapewniają także większą integrację z gospodarką światową oraz krajami regionu. Działania tego rodzaju miały na celu zmniejszenie barier występujących w relacjach gospodarczych Chin oraz zwiększenie dostępu do rynków zaopatrzenia i zbytu dla chińskich przedsiębiorstw. Pomimo że tego rodzaju działania nie miały na celu budowania ścisłych powiązań instytucjonalnych, to, pamiętając o tym, że chiński regionalizm gospodarczy budowany jest na bazie regionalizacji ekonomicznej, można przypuszczać, że bilateralne porozumienia oraz większa aktywność Chin w kształtowaniu multilateralnych relacji będą sprzyjać rozwojowi regionalizmu wschodnioazjatyckiego.

Podsumowanie

Regionalna integracja gospodarcza jest procesem występującym powszechnie, niemniej na różnych obszarach świata wykazuje odmienny stopień zaawansowania, przybierając różne formy. W przypadku Azji Wschodniej związki państw są stosunkowo luźne, przy czym przewagę wykazuje regionalizacja gospodarcza, polegająca na rozwijaniu powiązań ekonomicznych na poziomie mikro (integracja regionalna *de facto*). Jednocześnie ta oddolna regionalizacja jest podstawą rozwoju regionalizmu wschodnioazjatyckiego.

Przeprowadzona w niniejszym opracowaniu charakterystyka chińskiego regionalizmu pozwala na sformułowanie kilku wniosków podsumowujących.

1. Podejście Chin do regionalizmu zmieniło się radykalnie. W latach 70. XX w. ChRL była wrogiem wszelkich inicjatyw regionalnych, podczas gdy od lat 90., a szczególnie od kryzysu finansowego, aktywnie działa na rzecz rozwoju powiązań instytucjonalnych.
2. Aktywność Chin jest wysoka w porównaniu do aktywności innych krajów regionu. Ze względu na to, a także na potencjał ekonomiczny kraju można stwierdzić, iż regionalizm azjatycki jest w coraz większym stopniu chińskocentryczny.
3. Zasięg geograficzny chińskich inicjatyw regionalistycznych jest szerszy niż obszar Azji Wschodniej. Przejawia się to zarówno w negocjowaniu regionalnych porozumień handlowych, jak i w powiązaniach instytucjonalnych, których Chiny są uczestnikiem.
4. Zmieniła się rola Chin w regionalizmie wschodnioazjatyckim. O ile w latach 90. XX w. Chiny były uczestnikiem już istniejących porozumień, o tyle w nowym stuleciu stały się samodzielnym kreatorem powiązań instytucjonalnych.

Rola Chin w procesach regionalizmu wschodnioazjatyckiego rośnie i można z całą pewnością stwierdzić, że jest to na tyle znaczący kraj, że każda inicjatywa, która nie obejmuje członkostwa Chin, nie ma szans na określenie jej mianem poważnej. Rozwój regionalizmu azjatyckiego będzie zatem warunkowany zaangażowaniem Chińskiej Republiki Ludowej w kształtowanie powiązań instytucjonalnych. Wydaje się, że w chwili obecnej Chiny nie są w pełni przekonane o konieczności głębszej integracji z krajami regionu, co wpływa na ich ograniczone zainteresowanie budowaniem wschodnioazjatyckiego regionalizmu. Wysoka dynamika bilateralnych porozumień handlowych oraz ostrożne budowanie formalnych związków z krajami Azji Wschodniej wydają się to potwierdzać.

Literatura

- Allarie N.B.A. (2014), *China's impact on regionalism in East Asia*, „RICRI”, Vol. 2, No. 3.
- Klecha-Tylec K. (2009), *Przemiany gospodarczo-społeczne w krajach Azji i Pacyfiku oraz ich wpływ na procesy globalizacyjne* [w:] S. Miklaszewski, E. Molendowski (red.), *Gospodarka światowa w warunkach globalizacji i regionalizacji rynków*, Difin, Warszawa.
- Klecha-Tylec K. (2012), *Specyfika i etapy rozwoju regionalizmu w Azji Wschodniej* [w:] *Globalizacja i regionalizacja we współczesnym świecie*, Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Irenie Pietrzyk, Wydawnictwo UE w Krakowie, Kraków.
- Misala J. (2005), *Wymiana międzynarodowa i gospodarka światowa. Teoria i mechanizmy funkcjonowania*, Wydawnictwo SGH, Warszawa.
- Munakata N. (2004), *Regionalization and regionalism: the process of mutual interaction*, „RIETI Discussion Paper Series”, 04-E-006.
- Pempel T.J. (2008), *China and the emerging Asian regionalism*, Paper prepared for the Conference on China, Itamuraty Palace, Rio de Janeiro, Brazil, April 17-18, 2008, <http://www.cebri.org/midia/documentos/06.pdf> (dostęp: 20.09.2015).
- Pietrzyk I. (2009), *Globalizacja i regionalizacja gospodarki światowej* [w:] S. Miklaszewski, E. Molendowski (red.), *Gospodarka światowa w warunkach globalizacji i regionalizacji rynków*, Difin, Warszawa.
- Plummer M.G. (2006), *The ASEAN economic community and the European experience*, „Working Paper Series on Regional Economic Integration”, No. 1, ADB.
- Skulska B. (2011), *Process of the economic integration of China with ASEAN countries. An overview*, „Folia Oeconomica Stetinensia”, Vol. 10, Issue 1.
- Śledziwska K. (2012), *Regionalizm handlowy w XXI wieku. Przesłanki teoretyczne i analiza empiryczna*, Wydawnictwo UW, Warszawa.
- WTO (2011), *The WTO and preferential trade agreements: from co-existence to coherence*, Geneva.
- Xieotong Z., Xiaoyue L. (2014), *China's regionalism in Asia*, The ASEAN Forum, www.theaseanforum.org/chinas-regionalism-in-asia/ (dostęp: 22.09.2015).
- Yunling Z. (2010), *China and Asian regionalism*, World Scientific, Singapore.
- [www 1] <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=24739> (dostęp: 21.09.2015).
- [www 2] <http://fta.mofcom.gov.cn/english/index.shtml> (dostęp: 21.09.2015).

**CHINA AND *DE IURE* REGIONAL ECONOMIC
INTEGRATION IN EAST ASIA**

Summary: The article considers the process of regionalism in East Asia from the China's point of view. The aim of the article was to characterize, analysis and assess the role of the People's Republic of China in *de iure* regional economic initiatives. It is hypothesized that China is not only the economic center of East Asia but it is also becoming a leader of institutional integration. Main research methods used in the article comprise review of the literature and descriptive method.

Keywords: China, East Asia, regional economic integration, regionalism.